

Een mooie oude dag

Felix Sperans

Uitgeverij Gelderland

Voorwoord

Ik leerde Felix Sperans kennen als een zwaar hoestende filosoof. Reeds voor onze eerste ontmoeting had hij mij telefonisch al gewaarschuwd. Langer dan een halfuur moest het niet duren. Als hij zich niet goed voelde, dan hoefde het die dag niet. De rook van cigarillo's die in de kleren kroop moest ik er ook maar bijnemen.

Tussen allerlei verhalen en levensperikelen door kreeg ik scherpe vragen voorgeschoteld: wat weet het boeddhisme nu allemaal te vertellen over 'de zin van het leven'? Geen inleiding nodig, graag tot de kern komen a.u.b. Ik vertelde wat ik wist, en zweeg over de dingen die ik niet wist. Ik mocht nog eens terugkomen.

Daarna leerde ik Felix kennen als een schizofrene manisch-depressieve psychiatrische patiënt. Naar eigen zeggen had zijn jeugd en zijn onverdroten zoektocht naar de zin van dit alles hem tot aan de rand gedreven. Op die rand balanceert hij sindsdien. Myriam, zijn vrouw, staat een paar passen achter hem en houdt, met de kracht van liefde, zijn slippers van zijn hemd vast zodat hij niet voorover tuimelt. Zijn blik in de diepte van zijn ziel heeft hij reeds uitvoerig beschreven in tal van boeken. De psychiatrische patiënt bleek ook een auteur én schilder te zijn.

Nu lijkt de strijder moegestreden. Felix is een "bejaarde" geworden. De "mooie oude dag" is aangebroken, tijd om achterover in de zetel te leunen, het nageslacht tevreden overschouwend.

Niet voor Felix. Wat volgt is een beschrijving van zijn eigen mooie oude dag. Het leest als een medisch rapport: dubbele liesbreuk, aambeien, prikkelbaar darmsyndroom, prostaatproblemen... We sukkelen van de ene kwaal naar de andere. De brute waarheid van de onomkeerbare fysische aftakeling.

Als veertiger lees ik het en kijk er naar. Zo, dit staat me dus ook te wachten. Als boeddhist weet ik dat ons leven overheerst wordt door lijden. Het boeddhisme heeft dit lijden tot haar eerste inzicht gemaakt. 'Alles is lijden' klinkt het canoniek. Ik wist dit al; ik las er over en besprak het met boeddhistische monniken, ik werd er zelf één. Dit fysieke lijden kan soms verholpen, soms verzacht worden. Maar wat we ook nog uitvinden aan me-

dische ingrepen, als “condition humaine” kan ze nooit verwijderd worden. Dit onontkoombaar feit nu en dan recht in de ogen kijken vergt moed. Soms leven we het leven alsof het eeuwig en altijd peis en vree zal zijn. Felix’ boek herinnert ons onomwonden aan de broosheid van ons bestaan en doorprijkt de luchtbel van de “maakbaarheid” van dit fysische lichaam.

Alsof dit nog niet volstaat, gaat Felix verder met zijn opsomming: eenzaamheid, manisch-depressief, schizofrenie, levensmoeheid, existentiële angst. Psychisch lijden. Hier wordt het verhaal nog pertinenter. De fysieke kwaaltjes van een oude dag, tja dat hoort er bij, dat weten we. Verloren lopen in je hoofd, alleen blijven met verdriet en angst, de zin van het leven op een pathologische manier moeten zoeken en niet vinden. Dat is andere koek. Toch lijkt, jammer genoeg, ook dit steeds meer werkelijkheid te worden in onze overgestresseerde maatschappij.

Daar staat Felix terug. Hij is oud en versleten, psychisch moe, maar onontkoombaar. Hij vraagt ons: wat is de zin van dit alles? Durven we er wel over nadenken, of doen we gewoon verder? Alsof het altijd gebeurt met iemand anders. Niet met ons. De lijn tussen psychisch gezond en ziek blijkt echter flinterdun te zijn. Zouden we niet beter wat van onze o zo kostbare tijd aanwenden om ook deugden als vriendelijkheid en mentale weerbaarheid te cultiveren?

Ik leerde Felix uiteindelijk kennen als een filantroop, weliswaar een ietwat cynische filantroop. Zelfs gebukt onder zinloosheid en fysieke smart probeert hij toch zijn medemens te helpen waar nodig is en waar hij kan. Op één van onze ontmoetingen verzuchtte hij: ‘Ik vrees dat elkaar proberen te helpen de enige zin van het bestaan is’. Ik knikte bedachtzaam. Ik denk het ook. Elkaar helpen in de zinloosheid van dit bestaan als dé zin van het bestaan. Er verschijnt langzaam vaste grond in de maalstroom... Ons “zelf” overstijgen als sleutel om “lijden” op te heffen.

Wellicht kom ik Felix in een volgend leven tegen in de gedaante van een boeddhistisch monnik...

Shaku Jinsen, Boeddhistisch monnik
Wetenschappelijk Medewerker, Japanse Studies KU Leuven

Vaders raad

‘Laat ons nu nog maar wat werken en zorgen voor alles en iedereen die ons zijn toevertrouwd, en tussendoor onszelf wat sparen en ook wat geld opzijleggen, allemaal voor later, zodat we dan, eens we met pensioen zijn, van een “mooie oude dag” kunnen genieten, en zodat we daar dan ook de nodige middelen voor hebben, en ons niets hoeven te verwijten of te ontzeggen,’ heb ik mijn vader zaliger vroeger dikwijls horen zeggen. Vader was een heel wijze man en dus heb ik hem op zijn woord geloofd, en navenant zijn raad geleefd.

Wel, intussen zit ik nu zelf middenin, eerder op het einde denk ik soms, van die “mooie oude dag,” want heel oud zal ik zeker niet worden, met al de ziektes en ongemakken die ik intussen al heb opgelopen. Spijtig genoeg dwingt de eerlijkheid mij echter je nu meteen al te bekennen dat mijn “oude dag” niet zo rimpelloos verloopt als mijn vader zaliger zich dat destijds had voorgesteld en mij liet uitschijnen, en wat ik toen maar al te graag en veel te argeloos heb geloofd. Maar, hoe moeilijk het leven (van een bejaarde) soms ook is, toch proberen wij ons te troosten met de gedachte dat het nog erger, veel erger, had kunnen zijn, en dat al dat lijden hopelijk toch niet eeuwig zal blijven duren, ook al is geen mens daar zeker van. Een schrale troost misschien, maar wat anders kan je doen als je niet hele dagen wilt lopen te vloeken en te kniezen? Zeker is, dat je dat gezegde van die “mooie oude dag” met een korreltje zout moet nemen, meestal met heel veel zout zou ik zeggen. Maar dat is wel met meer gezegdes en andere zaken zo het geval in dit leven, zo heeft de ondervinding mij geleerd.

Gisteren ben ik zeventig jaar geworden. Ik heb die heuglijke (?) gebeurtenis uit mijn wereldse geschiedenis, samen met mijn vrouw, mijn kinderen, mijn schoon- en mijn kleinkinderen, uitbundig gevierd. Uitbundig, nou ja, laat ons zeggen: met alles erop en eraan. Het was een heerlijke dag. De sfeer was goed, het eten was lekker, iedereen was opgewekt, vrolijk, blij en welgezend, en heel het feest is in de beste omstandigheden verlopen. Er was geen enkel vuiltje aan

de feestlucht. En, ook al woon ik in België, het weer zat nog mee ook. Ik heb het meteen genoteerd!

Tijdens dat feest heb ik wat rond me heen gekeken, en was trots op mijn nakomelingen. Ze staan allemaal met beide voeten in de wereld, en de weg die ze gaan, draagt mijn volledige goedkeuring weg. Ze doen dat goed, stuk voor stuk. “Allemaal levenskunstenaars,” dacht ik bij mezelf, terwijl ik hen haast onafgebroken zat te observeren, tussen twee gerechten in natuurlijk. Maar zo af en toe dacht ik ook aan mijn “mooie oude dag,” die mijn vader zaliger mij destijds zo hoopvol had afgeschilderd, als ’t ware had beloofd, meende ik toen te mogen veronderstellen. Ik werd er zowaar wat melancholisch van, en ik vergat meteen al het goede, dat ik hier net kom te beschrijven. Of ik daar gegronde redenen toe had? Dat zal ik je in de rest van dit boek bewijzen!

Dubbele liesbreuk

Het eerste noemenswaardige gezondheidsprobleem, waar ik door ouder te worden mee te kampen kreeg, en dat het vernoemen waard is, diende zich aan, nog voor mijn zestigste levensjaar. Zonder de minste aanwijsbare reden begon ik op een dag, ik was naar een rommelmarkt geweest, en had daar wat lang rondgelopen misschien – als dat nog niet mag? - pijn in mijn liesstreek te voelen. Ik dacht bij mezelf: “Dit is vanzelf gekomen, dit zal ook wel weer vanzelf weggaan. Wat vermoeidheid en meer is dat niet.” Maar ik gokte verkeerd.

De pijn werd met de dag heviger en erger, in plaats van te verdwijnen, of op zijn minst toch wat verzachten. Het werd zelfs zo erg dat ik besloot om toch maar mijn huisdokter te consulteren. Die duwde eens met zijn rechterwijsvinger links en rechts naast mijn scrotum, nadat ik mijn broek had laten zakken natuurlijk. Telkens jankte ik van de pijn. ‘Geen twifelen aan,’ wist de arts meteen te melden. ‘Jij hebt een liesbreuk, een dubbele liesbreuk dan nog wel. Je moet je daarvan zo vlug mogelijk laten opereren. Anders zou je lies wel eens kunnen doorscheuren, en dan wordt het een spoedgeval, waarvan de gevolgen niet te voorzien zijn. Als ik jou was, dan zou ik mij daar zo spoedig mogelijk van laten opereren.’

Met mijn toestemming belde de dokter zelf de kliniek op, en maakte meteen een afspraak voor mij bij een chirurg die dat soort operaties uitvoerde in dat ziekenhuis.

Als ik tijdens mijn leven al ergens schrik van gehad heb, dan is het wel dat ik ooit geopereerd zou moeten worden. Nergens ben ik ooit bang voor geweest dan dat, zelfs voor de dood nog niet. Ik was dus in alle staten. Mijn huisdokter kende mij en schreef mij Temesta voor. ‘Kijk, neem hiervan een pil telkens als je angst ondraaglijk wordt, niet eerder. Anders ga je er vlug aan verslaafd raken, en dan helpen die pillen al vlug niet meer, of toch maar weinig.’

De week nadien al trok ik met knikkende knieën naar de besproken chirurg. Die deed het onderzoek van mijn huisdokter nog eens over,

waarbij ik de kliniek overhoop jankte van de pijn. Drie dagen later zou hij me al opereren, om groter onheil te voorkomen. Zo zei hij me dat.

Zodra ik dat hoorde, moest ik al direct een Temesta slikken. ‘Schrik om geopereerd te worden?’ vroeg de chirurg. ‘Nergens heb ik meer schrik van,’ gaf ik met bevende stem te kennen. ‘En, wat slik je daarvoor?’ vroeg hij meteen daarop. ‘Temesta,’ bekende ik. ‘Ga je de volgende drie dagen dan nog wel kunnen slapen van angst?’ vroeg hij bezorgd. ‘Ik vrees van niet,’ gaf ik eerlijkheidshalve toe. ‘Dan zal ik je een krachtig slaapmiddel voorschrijven,’ zei hij. ‘Je mag dat zelfs samen met je Temesta innemen.’ Hij schreef me Staurodorm voor. Pas toen was ik gerust. Gerust, nou ja!?!

De nacht voor de operatie heb ik geen oog dichtgedaan, ondanks een paar Temesta’s en een Staurodorm. De schrik was sterker dan de pillen. Ik heb de hele nacht liggen woelen, draaien en keren, maar slapen was er niet bij. Hoorndol word je daarvan. Ik alleszins toch. Ik was dan ook zo blij als een kind dat de klok vijf uur aanwees en de wekker afliep, zodat ik aan mijn dagtaak (sic) kon beginnen. Ik werd immers al om zeven uur in de kliniek verwacht en wilde eerst nog een bad nemen en mij scheren, maar vooral wat bekomen van die vervloekte nacht.

Ik kwam totaal geradbraakt in het ziekenhuis aan: suf, dood van schrik en doodmoe van een nacht wakker te liggen. Gelukkig kreeg ik meteen bij mijn aankomst nog een kalmeermiddel toegediend, zodat ik haast helemaal verdoofd raakte en niet goed meer besepte wat er met mij gebeurde. Ik herinner mij van die morgen alleen nog dat ik mij moest uitkleden en dat een verpleegster al mijn haar rond mijn scrotum afgeschoren heeft. Daarna moest ik een witte operatiejas omdoen en wachten tot ze me, met bed en al, naar de operatiezaal zouden rijden. Daar kreeg ik een masker opgezet: ‘Diep inademen en intussen hardop tot tien tellen,’ beval de anesthesiste. Zowat een uur later werd ik wakker in de ontwaakkamer, zo suf als een dodo. De hele voormiddag heb ik daar zo gelegen, niet goed wetende of ik wel nog leefde. Maar dat beterde met het uur. Tegen de avond was ik al zo goed, minder slecht zeg maar, dat ik al naar huis mocht. Gelukkig

maar. Elke minuut in een ziekenhuis is voor mij de hel, en dat vooral omdat je er niet meer mag roken.

Van die dag herinner ik mij verder zo goed als niets meer, tenzij dat ik tot tegen de avond nog altijd zo suf was dat ik wel een zombie leek. Maar, nog voor ik ging slapen, was de verdoving al uitgewerkt, en begon ik pijn te krijgen op de vijf plaatsen op mijn onderbuik, waar de chirurg een insnede had gemaakt. Maar goed, ik had een paar pijnstillers meegekregen uit de kliniek, en mijn slaap- en kalmeerpillen waren ook nog niet op. Dus heb ik die nacht goed, diep en lang geslapen, dankzij al die pillen natuurlijk, en waarschijnlijk ook door de oververmoeidheid van al de stress en de schrik die ik had dienen te doorstaan, en dat alles gecombineerd met de voorafgaande slape-loze nacht en de nasleep van de narcose.

De volgende morgen ben ik pas rond acht uur wakker geworden. Ware het niet geweest dat ik met buikkrampen zat, en daardoor dringend naar de wc moest, dan had ik allicht tot 's middags blijven liggen slapen. Maar dan begon de ellende pas goed, om acht uur dus. Telkens als ik probeerde te persen om van mijn ballast verlost te raken, jankte ik van de pijn, willen of niet. Ik moest. Ik kon niet anders. Het was sterker dan mezelf.

Net op dat moment rinkelde de telefoon. Myriam, mijn vrouw, nam de hoorn op. Het was de verpleegster die de dag voordien mijn onderbuik kaal had geschoren, die aan de telefoon was. Zulke lieve toegenegen stem vergeet ik nooit. Ze wilde weten hoe ik het stelde, en of alles naar wens verliep. 'Ik zal de telefoon naar mijn man brengen,' zei Myriam, 'dan kan je het hem zelf vragen. Hij zit op de wc. Een ogenblikje geduld, graag.' Zodra ik onze draadloze telefoon van Myriam had overgenomen, zei ik tegen die verpleegster, ik ben haar naam intussen al lang vergeten, dat alles best meeviel, maar dat ik mijn stoelgang niet kwijtraakte, omdat ik de pijn niet kon harden, telkens als ik probeerde te persen om mijn dikke darm te ontlasten.

'Maar jij hoeft helemaal niet te persen,' zei de verpleegster, 'als je maar genoeg peperkoek eet, dan zal het er allemaal wel vanzelf, en al glijdende uitvallen, zonder dat jij daar de minste moeite moet voor doen. Peperkoek eten man, veel peperkoek eten de eerste dagen, en dan zal dit probleem weer vlug opgelost zijn. Veel geluk met je her-

stel, en weet dat je ons altijd mag bellen als er iets schort, of als je met vragen zit aangaande je operatie en het herstel daarvan. Maar, voor ik het vergeet, wil ik je nog eens te meer op het hart drukken dat je het de eerste week heel kalm aan moet doen. Liefst van al kan je nu beter thuisblijven en zeker niets heffen of je bukken. Door je knieën buigen is beter, en dat mag je wel, als je maar niets oppakt. De chirurg heeft een speciale doek om je ingewanden gewikkeld en die moet eerst in je vlees ingroeien voor je weer je gewone leven mag hervatten, en weer mag doen wat je wilt en kunt. Maar de eerste acht dagen kan je beter rusten, zodat de natuur zijn werk kan doen. Als je dat niet doet, dan sta je hier binnen de week terug, voor een nieuwe operatie.'

Uit schrik om opnieuw geopereerd te moeten worden, ben ik wel twee weken op de sofa blijven liggen, zonder iets te doen. Daarna heb ik stilaan mijn bezigheden zo kalm en zo rustig mogelijk hernomen. Nu was ik gerust, want de chirurg had me gezegd dat ik nooit nog een liesbreuk zou krijgen eens dat doek goed en wel met mijn vlees was vergroeid, wat in theorie dus slechts één week in beslag nam, terwijl ik er twee volle weken voor uitgetrokken had, alleen maar om absoluut zeker te zijn dat de natuur tijd genoeg gehad had om zijn werk naar behoren te volbrengen. Maar al die tijd had ik hier wel met de daver op mijn lijf liggen wachten, dood van schrik, dat er toch iets mis zou lopen. Ik had immers al een paar verhaaltjes gehoord van mensen die over geen liesbreuk meer wilden horen spreken.

Vooreerst had je daar Kamiel, een vriend van mijn vader. Die hadden ze tot driemaal toe van dezelfde liesbreuk moeten opereren. De derde keer had hij dat in een andere kliniek laten doen, dan in de gene waar de twee eerste operaties hadden plaatsgegrepen. En in dat tweede ziekenhuis beweerde de chirurg dat die twee eerste ingrepen door een amateur waren gedaan, iemand die er niets van kende. Ik weet niet wat daar van waar is, maar dat verhaal was wel blijven hangen bij mij, en joeg me de stuipen op het lijf, telkens als ik eraan dacht. En ik deed haast niets anders. Wat dacht je? Of heb ik je nog niet verteld dat ik een geboren schrikschijter en een doorwinterde piekeraar ben?

Een verhaal dat zeker waar is, is dat van mijn goede vriend Karel, waarmee ik nog samen in de klas heb gezeten. Hij heeft het me zelf

‘Laat ons nu nog maar wat werken en zorgen voor alles en iedereen die ons zijn toevertrouwd, en tussendoor onszelf wat sparen en ook wat geld opzijzetten, allemaal voor later, zodat we dan, eens we met pensioen zijn, van een “mooie oude dag” kunnen genieten,’ heb ik mijn vader zaliger vroeger dikwijls horen zeggen.

Wat er intussen van mij en vaders “goede” raad is geworden, nu ikzelf al middenin die “mooie oude dag” terecht ben gekomen, staat in dit boek. Gepensioneerden zullen zich ongetwijfeld in dit boek herkennen, en alle anderen kunnen erin lezen hoe zij zich best op hun pensioen kunnen voorbereiden, om er nadien optimaal en zorgeloos te kunnen van genieten.

Felix Sperans

‘Ik leerde Felix Sperans kennen als een zwaar hoestende filosoof... Hij is oud en versleten, psychisch moe, maar onontkoombaar. Hij vraagt ons: wat is de zin van dit alles? Durven we er wel over nadenken, of doen we gewoon verder? Alsof het altijd gebeurt met iemand anders. Niet met ons...

Ik leerde Felix uiteindelijk kennen als een filantroop, weliswaar een ietwat cynische filantroop. Zelfs gebukt onder zinloosheid en fysieke smart probeert hij toch zijn medemens te helpen waar nodig is en waar hij kan. Op één van onze ontmoetingen verzuchtte hij: ‘Ik vrees dat elkaar proberen te helpen de enige zin van het bestaan is.’ Ik knikte bedachtzaam. Ik denk het ook...’

Uit het voorwoord van **Shaku Jinsen**, Boeddhistisch monnik en Wetenschappelijk Medewerker Japanse Studies KU Leuven

‘Het werk van Felix Sperans biedt iets wat ik in “echte” literatuur vaak mis. Hier is iemand aan het woord die weet waarover hij het heeft en het in ongekunstelde, heldere zinnen neerzet.’

Kristien Hemmerchts, schrijfster

‘Geen taboe, geen stigma. Dat maakt het werk van Felix Sperans zo bijzonder.’
Mieke Craeymeersch, directeur Similes

